

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันการเดินทางท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ หรือการทำกิจกรรมนันทนาการ กลางแจ้งได้กลายเป็นที่นิยมของประชาชนทั่วไป และจัดได้ว่าเป็นกิจกรรมประเภทหนึ่งที่จะช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดทั้งทางด้านอารมณ์ ร่างกายและจิตใจของมนุษย์ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากประเทศไทยในปัจจุบันกำลังประสบกับปัญหาหลายด้าน อาทิเช่น ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมซึ่งกำลังทวีความรุนแรงขึ้น โดยเฉพาะในสภาพแวดล้อมที่มีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น ความแออัดของประชากรก่อให้เกิดปัญหาตามมาดังเช่นความเป็นอยู่อาศัยของชุมชนเมืองในปัจจุบัน ทำให้ประชาชนจำนวนมากมีความต้องการที่จะแสวงหาความผ่อนคลายทางอารมณ์ สวนสาธารณะจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ช่วยให้มนุษย์ได้ผ่อนคลายความตึงเครียดที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ สวนสาธารณะยังทำหน้าที่เปรียบเสมือนสิ่งเชื่อมโยงระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ (กมลลา ชินพงษ์, 2532) มนุษย์ต้องการมีชีวิตอยู่ระหว่างสิ่งประดิษฐ์กับสิ่งที่เป็นธรรมชาติ เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ดังนั้นสวนสาธารณะจึงถือได้ว่าเป็นแหล่งนันทนาการกลางแจ้งที่ใกล้เคียงกับธรรมชาติมากที่สุด และเป็นสิ่งจำเป็นที่สมควรให้มีการจัดตั้งขึ้น เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดโอกาสสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจแก่ประชาชนของเมือง สวนสาธารณะในเขตเมืองนอกจากจะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี ยังเป็นแหล่งที่ทำให้เกิดความสมดุลทางโครงสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีสำหรับเมืองด้วย

จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหนึ่งในจังหวัดทางภาคเหนือของประเทศไทย ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 20,107 ตารางกิโลเมตร หรือใหญ่เป็นอันดับที่ 2 ของประเทศ (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2553) จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีการพัฒนาในระดับสูง มีศักยภาพในการพัฒนาและเติบโตอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านการท่องเที่ยว เศรษฐกิจ สังคม การลงทุน และการศึกษา จนเป็นเมืองเศรษฐกิจที่ใหญ่ที่สุดในภาคเหนือ รองจากกรุงเทพมหานคร เป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมมากมาย มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน ซึ่งเป็นที่ตั้งของอาณาจักรล้านนาในสมัยโบราณ มีภาษาล้านนา (คำเมือง) เป็นภาษาท้องถิ่น มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวแตกต่างกับจังหวัดอื่น ๆ ทั้งด้านประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม และเนื่องจากการที่จังหวัดเชียงใหม่เปรียบเสมือนเมืองหลักของภาคเหนือ เป็นศูนย์กลางการพาณิชย์ อุตสาหกรรมและการ

คมนาคม จึงมีเส้นทางคมนาคมหลักทั้งทางรถยนต์ รถไฟ และทางอากาศ ทำให้การเดินทางติดต่อภายในจังหวัดใกล้เคียง การเดินทางสู่กรุงเทพมหานครและจังหวัดอื่นๆที่อยู่ห่างไกล เป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็ว

ในปัจจุบันเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ได้กลายเป็นศูนย์กลางความเจริญในทุกๆด้านของภูมิภาค ทำให้มีประชาชนอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก เช่น แรงงานต่างด้าว และแรงงานที่อพยพมาจากต่างจังหวัด จากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร ในขณะที่พื้นที่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ขยายตัวได้อย่างจำกัด ทำให้สภาพแวดล้อมเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ในปัจจุบันมีความหนาแน่นแออัด ทั้งจากสิ่งปลูกสร้างและสภาพการจราจรที่คับคั่ง นำมาซึ่งปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม ปัญหามลภาวะสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดความตึงเครียดกับประชากรที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาล จึงทำให้ประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่มีความต้องการกิจกรรมนันทนาการเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจและคลายความตึงเครียดมากขึ้น

โดยทั่วไปเมืองต่างๆ ควรจัดให้มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในอัตราที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นกับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ และเป็นปอดของเมืองนั้น เนื่องจากสถานที่พักผ่อนหย่อนใจจะเป็นบริเวณที่เว้นว่างจากการปลูกสร้างอาคาร อากาศสามารถถ่ายเทได้สะดวก จึงทำให้ความเข้มข้นของอากาศที่เป็นพิษเจือจางลง และต้นไม้ในสวนยังช่วยกรองฝุ่นละอองในอากาศได้อีกด้วย ซึ่งประชาชนสามารถใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจและคลายเครียด ซึ่งปัจจุบันในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่มีพื้นที่สีเขียวเพื่อนันทนาการและความงามทางภูมิทัศน์ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่อยู่ 15 แห่ง ดังตารางที่ 1.1

เมื่อคำนวณพื้นที่สีเขียวเพื่อนันทนาการและความงามทางภูมิทัศน์ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ (ตารางที่ 1.1) รวมกันมีจำนวนเท่ากับ 444,896 ตารางเมตร ขณะที่ประชากรในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ในปี พ.ศ. 2554 มีจำนวน 141,361 คน (เทศบาลนครเชียงใหม่, 2554) ดังนั้นเมื่อเทียบการใช้พื้นที่สีเขียวกับจำนวนประชากรตามทะเบียนแล้ว พบว่า มีพื้นที่สีเขียวประมาณ 3 ตารางเมตรต่อคน ซึ่งน้อยกว่ามาตรฐานของสำนักผังเมืองที่จะต้องมี 4 ตารางเมตรต่อคน จึงนับว่าเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ยังมีพื้นที่เพื่อนันทนาการไม่เพียงพอ (เทศบาลนครเชียงใหม่, 2554) ดังนั้น การจัดตั้งสวนสาธารณะในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่จึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดโอกาสสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจแก่ประชาชนชาวเชียงใหม่ ซึ่งจะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี ยังเป็นแหล่งนันทนาการใกล้เคียงธรรมชาติที่ทำให้เกิดความสมดุลทางโครงสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีสำหรับเมืองเชียงใหม่อีกทางหนึ่ง

ตารางที่ 1.1 พื้นที่สีเขียวเพื่อนันทนาการและความงามทางภูมิทัศน์ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

สถานที่	ขนาดพื้นที่โดยประมาณ (ตร.ม.)
1. สวนล้านนา ร.๕	240,000
2. สวนหย่อมเชิงสะพานเฉลิมพระเกียรติ	2,400
3. สวนหย่อมตลาดต้นลำไย	4,800
4. สะพานนวรัฐด้านทิศตะวันตก	20
5. สวนบวกหาด	20,116
6. สวนหย่อมซอยเจดีย์ปล่อง	400
7. สวนรุกขชาติ (สวนสุขภาพห้วยแก้ว)	49,600
8. สวนสุขภาพสมเด็จพระศรีนครินทร์ฯ	8,000
9. สวนกาญจนาภิเษก	16,000
10. สวนหย่อมบ้านพักวิทยาลัยนาฏศิลป์เก่า	4,700
11. สวนหย่อมหน้าจวนผู้ว่าราชการเชียงใหม่	2,400
12. สวนหย่อมหน้าสุสานหายยา	3,600
13. สวนรถไฟ	75,200
14. สวนบ้านเด่น	16,000
15. สวนหย่อมถนนระแงง	1,660
รวมพื้นที่ทั้งหมด	444,896

ที่มา : เทศบาลนครเชียงใหม่ (2554)

สวนสาธารณะหนองบวกหาด หรือชื่อที่ชาวเชียงใหม่เรียกสั้นๆว่า สวนบวกหาด เป็นสวนสาธารณะของชาวเมืองเชียงใหม่ ซึ่งตั้งอยู่ใจกลางเมือง มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 12 ไร่ 3 งาน 29 ตารางวา เดิมเป็นที่ของราชพัสดุ ซึ่งมีลักษณะเป็นหนองน้ำเก่าทิ้งไว้ โดยไม่ได้ใช้ประโยชน์อะไร ต่อมาเทศบาลนครเชียงใหม่ได้ขอทางราชพัสดุมาจัดเป็นสวนสาธารณะ โดยเทศบาลเป็นผู้ดำเนินการและจัดการซึ่งงบประมาณทำการปรับปรุงมาประมาณ 30 ปี สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปพบว่า ด้านหน้าสวนบวกหาด มีป้ายบอกชื่อบริเวณประตูทางเข้า เมื่อเข้าไปภายในสวนบวกหาด มีถนนกว้างประมาณ 3 เมตร เพื่อให้ประชาชนได้ออกกำลังตอนเช้าและตอนเย็นได้รับความสะดวก มีลานอเนกประสงค์เพื่อใช้ร่ำมวยจีนและเล่นกีฬาานาชนิด กิจกรรมที่ประชาชนมาใช้บริการ

ได้แก่ การพักผ่อน นั่งเล่น การอ่านหนังสือ และการออกกำลังกาย เช่น วิ่ง เดิน มีสำนักงานสวนอยู่ทางด้านหน้า มีสนามหญ้าปูด้วยหญ้าขนาดเล็ก มีต้นไม้ยืนต้นที่ให้ร่มเงาและความร่มรื่นหลายชนิด เช่น อินทนิลน้ำ แสก แด พิกุล มะพร้าว และโอศอกอินเดีย เป็นต้น นอกจากนี้ มีไม้สกุลปาล์ม อีกมากมายหลายชนิด สภาพสวนทั่วไปมีบรรยากาศร่มรื่นตลอดวัน มีไม้ดอกไม้ประดับที่สวยงาม สระน้ำมีปลาหลากหลายชนิด มีอากาศบริสุทธิ์ ตามทางเดินมีไฟถนนเป็นระยะ มีถังขยะ สุขา ให้บริการไว้ มีรั้วกั้นรอบๆบริเวณสวนและมีที่จอดรถจำนวนมาก สวนบวกดาดเปิดให้บริการเวลา 6.00 น. ปิดเวลา 22.00 น. ในแต่ละวันมีประชาชนใช้บริการในสวนบวกดาดเพื่อพักผ่อน ในวันธรรมดาประมาณ 100-150 คน ส่วนวันหยุดราชการ ประมาณ 200 คน ส่วนมากเน้นการออกกำลังกาย (อาชญา รัตนอุบล และคณะ. 2548) สวนบวกดาดนอกจากจะเป็นสวนสาธารณะแล้วยังเป็นสถานที่ใช้ในการจัดงานสำคัญอีกงาน นั่นคือ งานลานนาพฤษชาติ 12 สิงหาคมหาราชินี เพื่อเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในวันที่ 12 สิงหาคมของทุกปีอีกด้วย

เนื่องจากสวนสาธารณะเป็นสินค้าสาธารณะ (Public Goods) ที่รัฐบาลจัดตั้งขึ้นเพื่อผลทางด้านสวัสดิการทางสังคมเป็นหลัก มิได้หาผลประโยชน์ในรูปแบบของตัวเงิน ประกอบกับคุณค่าประโยชน์ของแหล่งนันทนาการเหล่านี้มีลักษณะเป็นนามธรรมซึ่งยากแก่การประเมินค่า ด้วยเหตุนี้ทำให้มูลค่าประโยชน์ที่แท้จริงของแหล่งนันทนาการที่เกิดขึ้นเป็นมูลค่าที่ไม่สามารถซื้อขายผ่านระบบตลาด และมีมูลค่าที่ไม่ปรากฏในรูปเงินตราอย่างชัดเจน (Intangible Value) ในขณะที่ผลประโยชน์ตอบแทนของการใช้พื้นที่เพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจนั้นมีมูลค่าเป็นตัวเงินอย่างชัดเจน (Tangible Value) (นันทิยา สิทธิบุตร, 2542) แนวความคิดในการประเมินมูลค่าทางนันทนาการของสวนสาธารณะจึงถูกพัฒนาขึ้น โดยใช้แนวคิดที่ว่าค่าใช้จ่ายในการเดินทางเป็นตัวกำหนดอุปสงค์ของผู้มาใช้บริการแหล่งนันทนาการ แล้วคำนวณหาสวัสดิการของสังคมโดยการหาพื้นที่ใต้เส้นอุปสงค์ ซึ่งค่าที่ได้ออกมาคือมูลค่าทางนันทนาการของสวนสาธารณะในรูปที่เป็นตัวเงินนั่นเอง

งานศึกษาการประเมินมูลค่าทางนันทนาการของสวนสาธารณะในไทย เช่น กมลลา ชินพงษ์ (2532) ทำการศึกษาการประเมินมูลค่าทางนันทนาการของสวนจตุจักร กรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีการคิดค่าใช้จ่ายในการเดินทางแบบแบ่งเขต ซึ่งจากการศึกษาพบว่า มูลค่าทางนันทนาการของสวนจตุจักรในปี 2530 มีมูลค่าเท่ากับ 52.56 ล้านบาท ภัทรพร อภิกุลรุ่งเรือง (2549) ทำการศึกษาการประเมินมูลค่าด้านนันทนาการของสวนรมณีนาถ กรุงเทพมหานคร ซึ่งใช้วิธีการคำนวณค่าใช้จ่ายการเดินทางในระดับบุคคล โดยมูลค่าด้านนันทนาการของสวนรมณีนาถที่ประเมินได้ ในปี พ.ศ. 2548 มีค่าประมาณ 99.5 ล้านบาท และจิรวรรณ มณีเมือง (2550) ทำการศึกษาการประเมินมูลค่าทางนันทนาการของสวนเบญจกิติ กรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีการคิดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง

แบบบุคคล และผลการศึกษาพบว่า มูลค่าทางนันทนาการของสวนเบญจกิติ ในปี 2549 มีมูลค่าเท่ากับ 76.76 ล้านบาทเป็นต้น แต่เนื่องจากยังไม่มีการศึกษาการประเมินมูลค่าทางนันทนาการของสวนสาธารณะจังหวัดเชียงใหม่ ดังนั้นการศึกษการประเมินมูลค่าทางนันทนาการของสวนสาธารณะหนองบวกหาด จังหวัดเชียงใหม่ครั้งนี้ จะสามารถชี้ให้เห็นประโยชน์และความสำคัญของสวนสาธารณะหนองบวกหาดได้ในรูปของมูลค่าที่เป็นตัวเงินที่ชัดเจน ทั้งนี้เพื่อทางราชการจะได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดสรรงบประมาณของภาครัฐเพื่อพัฒนากิจกรรมด้านนันทนาการได้เหมาะสมยิ่งขึ้น รวมทั้งเป็นแนวทางในการตัดสินใจปรับปรุงสวนสาธารณะหนองบวกหาดให้มีสิ่งแวดล้อมที่สวยงาม และมีสิ่งอำนวยความสะดวกทางด้านต่างๆในพื้นที่ที่มีอยู่อย่างจำกัดอีกด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1) เพื่อศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้มาใช้บริการสวนสาธารณะหนองบวกหาด จังหวัดเชียงใหม่
- 2) เพื่อศึกษาพฤติกรรมของผู้มาใช้บริการสวนสาธารณะหนองบวกหาด จังหวัดเชียงใหม่
- 3) เพื่อประเมินมูลค่าทางนันทนาการของสวนสาธารณะหนองบวกหาด จังหวัดเชียงใหม่

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

ข้อมูลและมูลค่าทางนันทนาการในรูปตัวเงินของสวนสวนสาธารณะหนองบวกหาดที่ได้จากการศึกษา จะเป็นแนวทางการจัดสรรงบประมาณให้กับหน่วยงานราชการในการสร้างและปรับปรุงแหล่งนันทนาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งยังช่วยส่งเสริมให้ชาวเชียงใหม่เห็นคุณค่าและความสำคัญในการจัดสร้างแหล่งนันทนาการเพื่อเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจให้กับประชาชนอีกทางหนึ่ง

1.4 นิยามศัพท์

นันทนาการ หมายถึง กิจกรรมที่ทำตามสมัครใจในยามว่าง เพื่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินและพักผ่อนคลายความตึงเครียด การสราญใจ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542)

แหล่งนันทนาการ หมายถึง พื้นที่ที่มีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติสามารถเอื้ออำนวยให้บุคคลประกอบกิจกรรมนันทนาการประเภทต่างๆได้ตามความเหมาะสมและความถนัด แหล่งนันทนาการในการศึกษาครั้งนี้ คือ สวนสาธารณะหนองบวกหาด จังหวัดเชียงใหม่

การประเมินมูลค่าทางนันทนาการ หมายถึง การคำนวณหาผลประโยชน์ทางตรงในรูป
เงินตราที่เกิดจากการนันทนาการ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved